

**Оцінка діяльності Баренцовой Євро-Арктичної
ради в російському інформаційному просторі**

Evaluation of the Barents Euro-Arctic Council
in the Russian information space

Abstract: The activities of the Barents Euro-Arctic Council in the Russian information space is estimated ambiguous. In Russian official circles since the establishment of the Barents Council until today completely dominates positive assessment of its activities. In the scientific community after the events of 2014 BEAC activities often highlighted in the context of confrontation between the EU and Russia. In newsletters, representing the radical nationalist circles of society, the functioning of the organization is assessed negatively, mainly in the context of the geopolitical weakening of Russia in the Arctic region. Quite noticeable attention of many Russian media, which reflect the views of statesmen, scientists, experts and other representatives of the Russian society, to the BEAC is evidence of activity and efficiency of the organization.

199

Keywords: the Barents Euro-Arctic Council, information space, cross-border cooperation, Russia.

Чвертьсторичне функціонування Баренцовой Євро-Арктичної ради (БЄАР) вимагає аналізу висвітлення її діяльності в інформаційному просторі країн-учасниць цієї організації, зокрема Росії. Врахування різних точок зору, які відбиває медіапростір РФ, дає змогу більш об'єктивно підійти до оцінки цієї транскордонної структури, глибше пізнати позитивний досвід співробітництва країн Баренцового регіону.

Всі інформаційні ресурси, які нами вивчались, умовно можна розділити на 3 групи: 1) ЗМІ, де висвітлюється позиція російських офіційних осіб; 2) видання, де публікуються статті науковців; 3) інформаційні джерела радикального (націоналістичного) спрямування.

На думку російських офіційних осіб (міністрів закордонних справ, дипломатів, губернаторів прикордонних регіонів та ін.), БЄАР є

прикладом успішно діючої регіональної міжнародної організації, досвід якої може бути затребуваний в інших районах світу. Поряд з Арктичною радою, БЄАР є ключовою міжурядовою організацією в Арктиці, цілком достатньою для вирішення всіх актуальних питань. Рада мобілізує чималий потенціал щодо забезпечення сталого соціально-економічного розвитку великого Баренцева регіону на благо народів, які там живуть.

Представники офіційних кіл Росії переконані, що ефективність БЄАР проявляється, зокрема, в наступному:

1. Перетворення Півночі Європи на зону безпеки і співробітництва, невід'ємний елемент системи глобальної стратегічної стабільності. Учасники підготовки Кіркенеської декларації та перших кроків по її реалізації Ю.Е.Фокін (посол РФ в Норвегії в 1995-1997 рр.) і А.І.Смирнов (генеральний консул в Кіркенесі в 1993-1997 рр.) вважають, що участь Росії в Баренцевому співробітництві, як на міністерському, так і на губернському рівнях, відповідає завданню побудови «пояса добросусідства» по периметру своїх кордонів¹. Більше того, на думку російських дипломатів, в умовах появи нових викликів і загроз позитивний досвід співробітництва в Баренц-регіоні, який вже відомий у політиків під поняттям «Баренцовий прогрес», дозволяє розглядати його як один з векторів формування багатопольярного світу. При цьому підкреслюється, що в цьому «регіональному полюсі» Росія матиме достатньо сильні позиції².

2. Багато в чому завдяки БЄАР в регіоні вдалося створити розгалужену інфраструктуру для міжнародної взаємодії, що охоплює найрізноманітніші сфери, в т.ч. енергозбереження, розвиток транспортних комунікацій, екологію, охорону здоров'я, освіту, молодіжну політику, збереження самобутньої культури корінних народів. Зокрема, за підсумками нещодавньої зустрічі міністрів транспорту досягнуто суттєве просування в розробці масштабного Спільного транспортного плану Баренцового регіону. Йдеться про формування 16 ефективних, безпечних і стійких транскордонних

---

¹ ФОКИН, Юрий – СМОРНОВ, Анатолий. Киркенесская Декларация о сотрудничестве в Баренцевом/Евроарктическом регионе: взгляд из России 20 лет спустя. Москва, 2012, с. 68.

² ФОКИН, Ю. – СМОРНОВ, А. Киркенесская Декларация ..., с. 69.

транспортних маршрутів (коридорів) з використанням залізничного, автомобільного і морського видів сполучення. Сім з цих маршрутів проходять по території Російської Федерації.³

3. Захист навколишнього середовища і боротьба зі змінами клімату. Це вимагає здійснення співробітництва в галузі екології випереджаючими темпами в інтересах сталого розвитку регіону. На цьому напрямку, за визнанням міністра закордонних справ РФ І.Іванова (1998-2004), є певні успіхи. Це, зокрема, ефективна діяльність центрів БЄАР з енергозбереження, навчання російських інженерів за програмою «Чисте виробництво», реалізація проектів з питань зміцнення ядерної та радіаційної безпеки (модернізація установок з переробки радіоактивних відходів, будівництво спеціальних залізничних вагонів для перевезення контейнерів з відпрацьованим ядерним паливом)⁴. Нещодавно в ході зустрічі міністрів навколишнього середовища констатовано прогрес в ліквідації екологічних «гарячих точок», кількість яких в Баренцовому регіоні скорочується⁵.

4. Розширення культурних і туристичних зв'язків, захист інтересів корінних народів Півночі.

5. В регіоні є інструментарій, що дозволяє акумулювати значні кошти і направляти їх на вирішення конкретних завдань, в тому числі просування проектів по соціально-економічному розвитку Північно-Західного федерального округу Росії⁶.

Протягом останніх років країни Північної Європи і РФ взаємодіють в умовах санкційної війни, що не може не впливати і на розвиток співробітництва в рамках БЄАР, куди входять офіційні представники держав-учасниць. Потрібно відзначити, що саме країни Північної Європи стали одними з найжорсткіших критиків зовнішньої

---

³ Владимир Титов: будущее Арктики призвана определять политика партнерства. В ТАСС [онлайн] 2017, 6 февраля [дата звернення: 14.03.2017]. Доступ за адресою: <<http://tass.ru/opinions/interviews/3999767>>

⁴ ИВАНОВ, Игорь. Совет Баренцева/Евроарктического региона – эффективная модель субрегионального сотрудничества для Европы XXI века. В Министерство иностранных дел РФ [онлайн], 2001, 14 марта [дата звернення: 12.03.2017]. Доступ за адресою: <http://www.mid.ru/sovet-gosudarstv-barenceva/evroarkticeskogo-regiona-sber-/-/asset_publisher/0vP3hQoCPRg5/content/id/588328>

⁵ Владимир Титов: будущее Арктики ...

⁶ Владимир Титов: будущее Арктики ...

політики Москви серед західних держав. Найбільш активно себе проявляють Швеція, Норвегія і Данія. На думку деяких російських експертів, їх позиція щодо Росії за своєю гостротою «не поступається поглядам США і Канади, а за ступенем жорсткості перевершує погляди Франції та Німеччини»⁷. Фінляндія та Ісландія, навпаки, «з самого початку демонстрували набагато більш зважену позицію, в основі якої міркування економічного прагматизму домінували над політичними аргументами»⁸.

Одним з найбільш неприємних інцидентів для міждержавних відносин стала опублікована в норвезькій газеті «Афтенпостен» спільна заява міністрів оборони країн Північної Європи про те, що Росія є головною загрозою для європейської безпеки⁹. Влітку 2014 року міністр оборони Фінляндії Юссі Ніністе навіть заявив про те, що його країна готується до можливої окупації Аландських островів «зеленими чоловічками»¹⁰.

Дві країни регіону – Норвегія і Фінляндія – пред'явили свої претензії до РФ через те, що російські прикордонники нібито сприяють нелегальній міграції через кордон¹¹. У 2016 р. Норвегія почала будувати паркан із сталевих прутів на кордоні з Росією в районі пропускного пункту Стурскуг-Борисоглібський. Уряд Норвегії вважає за доцільне будівництво захисної споруди для того, щоб в майбутньому

---

⁷ АЛЕКСАНДРОВ, Олег. Политический диалог России со странами Северной Европы в условиях экономических санкций. В Янтарный мост [онлайн], 2015, № 1, с. 10 [дата звернення: 12.03.2017]. Доступ за адресою:

<http://mgimo.ru/files2/2015_06/up84/file_7bccfdce96a9cb4aacf11829e5e5239.pdf>

⁸ АЛЕКСАНДРОВ, О. Политический диалог России ..., с. 11.

⁹ Северная Европа провозгласила РФ главной угрозой. В ИА REGNUM [онлайн], 2015, 10 апреля [дата звернення: 11.03.2017]. Доступ за адресою: <<http://regnum.ru/news/polit/1913945.html>>

¹⁰ Министр обороны Ниинистё: Финляндия готовится к возможной оккупации Аландских островов «зелеными человечками». В Lännen Media [онлайн], 2015, 30 июля [дата звернення: 11.03.2017]. Доступ за адресою:

<http://yle.fi/uutiset/ministr_oborony_niiniste_finlyandiya_gotovitsya_k_vozmozhnoi_okkupatsi_i_alandskikh_ostrovov_zelenymi_chelovechkami/8191406>

¹¹ Финляндия: Беженцы на границе с Россией – элемент гибридной войны. В ИА REGNUM [онлайн], 2015, 29 февраля [дата звернення: 10.03.2017]. Доступ за адресою: <<http://regnum.ru/news/2088638.html>>

обмежити потік нелегальних мігрантів, чисельність яких взимку 2015 р. склала більше п'яти тисяч осіб¹².

В російському МЗС визнають, що в результаті приєднання Росією Криму та її залученості в події на сході України між північноєвропейськими країнами та РФ з'явилася помітна напруженість. Але все ж сподіваються, що Баренцове співробітництво може бути використано в якості платформи для поновлення партнерства та перезавантаження відносин, які зараз переживають спад¹³.

На думку першого заступника міністра закордонних справ Росії Володимира Титова, досвід роботи в БЄАР дозволяє стверджувати, що багатостороння взаємодія в Баренцевому регіоні володіє сильним імунітетом до перепадів міжнародної кон'юнктури. У центрі співробітництва – забезпечення комфортних умов для людини, що живе на Півночі. Тому підтримується регулярний і взаємоповажний діалог, послідовно і без збоїв реалізуються різні проекти. На європейській Півночі, за словами посадовця, склалася унікальна архітектура взаємодії, яка сприяє збереженню тут зони довіри, стабільності та добросусідства. Росія зацікавлена в збереженні Арктики як регіону співпраці та сталого розвитку. В.Титов вважає, що сьогодні вкрай важливо не допускати політизації міжнародної арктичної взаємодії і захищати її від конфронтаційної логіки. При цьому, як зазначає заступник міністра, РФ надалі рішуче протидіятиме спробам обмежити конкурентні переваги Росії в регіоні, привнести туди агресивну риторику і деструктивні починання, включаючи розширення військової активності НАТО поблизу російських кордонів.¹⁴

В російських наукових колах діяльність БЄАР оцінюється неоднозначно. До 2014 р. переважає позитивна оцінка функціонування

---

¹² Норвегия начала строить забор на границе с Россией. В ВВС Русская служба [онлайн], 2016, 8 сентября [дата звернення: 11.03.2017]. Доступ за адресою: <<http://www.bbc.com/russian/news-37301431>>

¹³ В поисках перезагрузки между Россией и северными странами. В Народный Корреспондент [онлайн], 2015, 18 октября [дата звернення: 13.03.2017]. Доступ за адресою: <<http://nk.org.ua/geopolitika/v-poiskah-perezagruzki-mejdu-rossiey-i-severnoyimi-stranami-27265>>

¹⁴ Владимир Титов: будущее Арктики ...

цієї організації. Наприклад, в дисертації А.Смирнова «Російсько-норвезькі відносини в Баренцовому-Євроарктичному регіоні – 90-ті рр. ХХ століття» зазначається, що співпраця в рамках БЄАР спирається на солідну базу російсько (радянсько)-норвезьких зв'язків, зокрема поморську торгівлю, а також на досить ефективний досвід регіональної взаємодії північноєвропейських країн, соціально зорієнтована побудова соціуму яких становить практичний інтерес для можливого застосування в Росії¹⁵. Вчений підсумовує, що російсько-норвезькі відносини в Баренцовому регіоні в 90-і роки в національному, регіональному та європейському вимірах в цілому відповідають національним інтересам, так як вони стали важливою ланкою створення і розвитку «пояса добросусідства» по периметру кордонів Росії, передбаченого Концепцією зовнішньої політики Росії. При цьому просування векторів співробітництва подібних регіональних організацій все виразніше відкриває можливість будівництва багатопольярного світу¹⁶.

На думку В.Конишева та А.Сергуніна, формат міжнародних організацій створює для Росії серйозні можливості для розвитку співробітництва в Арктиці як сьогодні, так і в найближчому майбутньому (єдиним винятком слід вважати НАТО, чії дії на Півночі Європи мають відверто антиросійський характер). Найбільш корисними є Арктична рада і БЄАР. Остання дозволяє поліпшувати дво- і багатостороннє співробітництво на регіональному рівні (включаючи сферу «м'якої» безпеки), а також розвивати арктичні райони Росії.¹⁷

Як вважає старший науковий співробітник Центру північноамериканських досліджень ІСЕМВ РАН Павло Гудев, на кооперацію країн в Арктиці сильно вплинула ситуація в Україні 2014 р., помітно послабивши взаємодію між ними. Зокрема, було скасовано цілий ряд ініціатив під егідою Арктичної ради. За словами науковця, в умовах нинішнього загострення відносин між Росією і Заходом,

¹⁵ СМІРНОВ, Анатолий. Российско-норвежские отношения в Баренцевом-Евроарктическом регионе – 90-е годы XX века. Диссертация доктора исторических наук: 07.00.15 История международных отношений и внешней политики. Москва, 2003, с. 269.

¹⁶ СМІРНОВ, А. Российско-норвежские отношения ..., с. 270.

¹⁷ КОНЫШЕВ, Валерий – СЕРГУНИН, Александр. Международные организации и сотрудничество в Арктике. В Вестник международных организаций, 2011, № 3 (34), с. 35.

Арктика перетворюється у ще одне поле геополітичного протистояння. Росія і країни, що входять до БЄАР змагаються за регіон Баренцового моря. Адже Північ – це корисні копалини і нові морські шляхи. За оцінками геологічної служби США, за Полярним колом зосереджена велика частина досі не розвіданих світових запасів вуглеводнів: 13 % всієї невідкритої нафти, 30 % природного газу і 20 % запасів газоконденсату. Причому 84 відсотки цих багатств зосереджені якраз у вільній зоні в центрі Північного Льодовитого океану. Крім того, в Арктиці можливо перебувають дев'ять відсотків світових покладів вугілля і значні родовища алмазів, золота і урану. На думку П.Гудева, країнам-членам БЄАР не подобається, що Москва зміцнює свої позиції в регіоні, розширюючи транспортну інфраструктуру і посилюючи військову присутність. У свою чергу Росія відчуває роздратування через те, що північноєвропейські країни, включаючи Фінляндію і Швецію, регулярно беруть участь у військових навчаннях НАТО в Арктиці.¹⁸

В радикально-націоналістичних колах Росії переважає негативна оцінка діяльності Баренцової Євро-Арктичної ради.

Зокрема, в досить впливовому недержавному інформаційному агенстві REGNUM у 2013 р. поширювалась інформація, що за 20 років свого існування БЄАР не може похвалитися жодним великим економічним проектом, а без них її діяльність зводиться до норвезького «культуртрегерства» в північних регіонах Росії¹⁹.

Російський аналітик Дмитро Семущин у статті «Полярний експансіонізм Норвегії: ініціатори і лоббісти» зазначає, що БЄАР є дітищем Норвегії і США, що стоять за нею. Норвегія, яка є суб'єктом політики в Баренцовому регіоні (північні області РФ – її об'єктом), під діяльністю транснаціональних структур маскує просування власних національних інтересів в Арктиці. За норвезькою ініціативою створення транснаціональної організації стояли, в першу чергу, інтереси національної безпеки Норвегії, що передбачала усунення або

---

¹⁸ МЕЛЬНИКОВА, Ксения. Теплый евроарктический прием. Как Финляндия встречала Сергея Лаврова. В LENTA.RU [онлайн], 2015, 17 октября [дата звернення: 11.03.2017]. Доступ за адресою: <<https://lenta.ru/articles/2015/10/17/lavrovsuomi/>>

¹⁹ Совет Баренцева Евро-Арктического региона впервые за 20 лет прошел без участия главы МИД России. В ИА REGNUM [онлайн], 2013, 30 октября [дата звернення: 10.03.2017]. – Доступ за адресою: <<https://regnum.ru/news/polit/1726471.html>>

істотне послаблення небезпечного конкурента в Арктиці – Росії. «Під гуманним гаслом «від людини до людини», – відмічає Д.Семущин, – Норвегія вирішила задушити Росію в приарктичному регіоні в «дружніх» обіймах своєї культурної політики».²⁰

Схожа риторика присутня і в статті Андрія Чекушкіна «Баренцовий Євро-Арктичний регіон як інструмент м'якої сили». Для автора немає сумнівів, що Норвегія, яка є членом НАТО, в першу чергу переслідує свої цілі, зазначені ще в 2006 році: «зайняти провідні позиції в сфері управління ресурсами Півночі і його навколишнім середовищем». І для реалізації цієї мети вона використовує проти Росії такий інструмент «м'якої сили», як БЄАР. Завдання творців Баренцової ради – конструювання неросійської, «північної ідентичності», серед населення Російської Півночі. Зважаючи на це, діяльність в рамках БЄАР має яскраво виражений гуманітарний характер – найбільша кількість проектів здійснюється в сфері культури, освіти, молодіжної політики, екології. Правда, як вважає аналітик, поки що мова йде про «зміну ідентичності» у деяких представників регіональної еліти і частини молоді («покоління Баренц»), які беруть участь в грантових програмах БЄАР (наприклад, освітній програмі «Бакалавр північних досліджень»). З цією метою також пропагуються, на думку А.Чекушкіна, псевдонаукові концепції, зокрема «поморський міф», згідно з яким, історія російської Півночі насправді є історією Помор'я (яке історично і культурно тісніше пов'язане з Норвегією).²¹

Підтвердженням використання «м'якої сили» Заходу, на думку російського аналітика, є те, що після 2014 року, в умовах антиросійської політики та санкційної війни, співпраця на рівні БЄАР не тільки не занепала, а, навпаки, отримала додаткові кошти для розвитку. Наприклад, програми «Північний вимір» і «Коларктик» отримують від ЄС 100 млн євро. А Баренц-Секретаріат отримав грант від МЗС Норвегії в розмірі близько 140 млн крон (16 млн євро) «для

---

²⁰ СЕМУШИН, Дмитрий. Полярный экспансионизм Норвегии: инициаторы и лоббисты. В ИА REGNUM [онлайн], 2013, 12 апреля [дата звернення: 10.03.2017]. Доступ за адресою: <<https://regnum.ru/news/1647803.html>>

²¹ ЧЕКУШКИН, Андрей. Баренцев Евро-Арктический регион как инструмент «мягкой силы». В ИА КРАСНАЯ ВЕСНА [онлайн], 2015, 18 декабря [дата звернення: 11.03.2017]. Доступ за адресою: <<http://rossaprimavera.ru/article/barencev-evro-arkticheskij-region-kak-instrument-myagkoy-sily>>

підтримки широкого співробітництва простих людей між Північною Норвегією та Північним Заходом Росії». Сума, що розрахована на 2015-2017 рр., на 18 млн крон перевищує фінансування попереднього трирічного періоду.²²

Отже, діяльність БЄАР в російському інформаційному просторі оцінюється неоднозначно. В російських офіційних колах з часу створення Баренцовой ради і до сьогодні абсолютно переважає позитивна оцінка її діяльності. У науковому ж середовищі після подій 2014 р. діяльність БЄАР нерідко висвітлюється крізь призму зростаючої конфронтації між ЄС та РФ. Що стосується інформаційних видань, які представляють радикально-націоналістичні кола російського суспільства, то в них і до, і після 2014 р. функціонування згаданої організації оцінюється негативно, переважно в контексті геополітичного ослаблення позицій Росії в Арктичному регіоні. В цілому, досить помітна увага багатьох російських ЗМІ, які відображають погляди політиків, науковців, експертів та інших представників російського соціуму, до діяльності БЄАР є свідченням активності та ефективності цієї організації.

Література:

- АЛЕКСАНДРОВ, Олег. Политический диалог России со странами Северной Европы в условиях экономических санкций. В Янтарный мост [онлайн], 2015, № 1, с. 4-17 [дата звернення: 12.03.2017]. Доступ за адресою: <http://mgimo.ru/files2/2015_06/up84/file_7bccfdce96a9cb4aacf11829e5e5239.pdf>
- В поисках перезагрузки между Россией и северными странами. В Народный Корреспондент [онлайн], 2015, 18 октября [дата звернення: 13.03.2017]. Доступ за адресою: <<http://nk.org.ua/geopolitika/v-poiskah-perezagruzki-mejdu-rossiey-i-severnimi-stranami-27265>>
- Владимир Титов: будущее Арктики призвана определять политика партнерства. В ТАСС [онлайн] 2017, 6 февраля [дата звернення: 14.03.2017]. Доступ за адресою: <<http://tass.ru/opinions/interviews/3999767>>

---

²² ЧЕКУШКИН, А. Баренцев Евро-Арктический регион ...

- ИВАНОВ, Игорь. Совет Баренцева/Евроарктического региона – эффективная модель субрегионального сотрудничества для Европы XXI века. В Министерство иностранных дел РФ [онлайн], 2001, 14 марта [дата звернения: 12.03.2017]. Доступ за адресою: <http://www.mid.ru/sovet-gosudarstv-barenceva/evroarkticeskogo-regiona-sber-/-/asset_publisher/0vP3hQoCPRg5/content/id/588328>
- КОНЫШЕВ, Валерий – СЕРГУНИН, Александр. Международные организации и сотрудничество в Арктике. В Вестник международных организаций, 2011, № 3 (34), с. 27-36.
- МЕЛЬНИКОВА, Ксения. Теплый евроарктический прием. Как Финляндия встречала Сергея Лаврова. В LENTA.RU [онлайн], 2015, 17 октября [дата звернения: 11.03.2017]. Доступ за адресою: <<https://lenta.ru/articles/2015/10/17/lavrovsuomi/>>
- Министр обороны Ниинистё: Финляндия готовится к возможной оккупации Аландских островов «зелеными человечками». В Lännen Media [онлайн], 2015, 30 июля [дата звернения: 11.03.2017]. Доступ за адресою: <http://yle.fi/uutiset/ministr_oborony_niiniste_finlyandiya_gotovitsya_k_vozmozhnoi_okkupatsii_alandskikh_ostrovov_zelenymi_chelovechkami/8191406>
- Норвегия начала строить забор на границе с Россией. В BBC Русская служба [онлайн], 2016, 8 сентября [дата звернения: 11.03.2017]. Доступ за адресою: <<http://www.bbc.com/russian/news-37301431>>
- Северная Европа провозгласила РФ главной угрозой. В ИА REGNUM [онлайн], 2015, 10 апреля [дата звернения: 11.03.2017]. Доступ за адресою: <<http://regnum.ru/news/polit/1913945.html>>
- СЕМУШИН, Дмитрий. Полярный экспансионизм Норвегии: инициаторы и лоббисты. В ИА REGNUM [онлайн], 2013, 12 апреля [дата звернения: 10.03.2017]. Доступ за адресою: <<https://regnum.ru/news/1647803.html>>
- СМИРНОВ, Анатолий. Российско-норвежские отношения в Баренцевом-Евроарктическом регионе – 90-е годы XX века. Диссертация доктора исторических наук: 07.00.15 История международных отношений и внешней политики. Москва, 2003, 278 с.
- Совет Баренцева Евро-Арктического региона впервые за 20 лет прошел без участия главы МИД России. В ИА REGNUM [онлайн], 2013, 30 октября [дата звернения: 10.03.2017]. – Доступ за адресою: <<https://regnum.ru/news/polit/1726471.html>>

- Финляндия: Беженцы на границе с Россией – элемент гибридной войны. В ИА REGNUM [онлайн], 2015, 29 февраля [дата звернения: 10.03.2017]. Доступ за адресою: <<http://regnum.ru/news/2088638.html>>
- ФОКИН, Юрий – СМИРНОВ, Анатолий. Киркенесская Декларация о сотрудничестве в Баренцевом/Евроарктическом регионе: взгляд из России 20 лет спустя. Москва, 2012, 88 с.
- ЧЕКУШКИН, Андрей. Баренцев Евро-Арктический регион как инструмент «мягкой силы». В ИА КРАСНАЯ ВЕСНА [онлайн], 2015, 18 декабря [дата звернения: 11.03.2017]. Доступ за адресою: <<http://rossaprimavera.ru/article/barencev-evro-arkticheskiy-region-kak-instrument-myagkoy-sily>>